

Erik Ernander, en guldsmed i Uppsala vid 1700-talets slut

HELENA HARNESK

Barnet Eric

I Gamla Uppsala församlings födelse- och dopbok kan vi läsa att den 18 juli 1748 föddes "barnet Eric". Föräldrarna var Per Andersson och Brita Ersdotter i Storbyn vilket torde vara Gamla Uppsala by. När Eric blev vuxen kunde han tydligen inte få sin utkomst hemma på gården. År 1766, när han var 18 år gammal, började han arbeta som lärgosse hos guldsmeden Carl Fahlberg i Uppsala. Hos Fahlberg, som kanske är Uppsalas genom tiderna skickligaste guldsmed, arbetade Eric både som lärgosse och gesäll. Här fick han alltså sin utbildning. När vi påträffar honom i guldsmedsämhetets protokollsbok har han inte längre efternamnet Persson, vilket han borde ha enligt tidens sed, fadern hette ju Per. Han heter i stället Ernander, ett namn som passade bättre i den borgarmiljö som han kommit in i. I en förteckning över de 368 personer som ingick i Uppsala stads borgerskap år 1784 hittar man inte ett enda sonnamn! Namnet Ernander fick Eric antagligen via en av faddrarna vid sitt dop, Sybilla Merkler, vars make hette Ernander.

Staden som Eric kom till

När Eric anlände till Uppsala, kom han antagligen in i staden genom Svartbäckstullen, en stor träport som stod vid stadsgränsen åt norr, där Svartbäcks- och Skolgatorna korsar varandra. På den tiden var husen i Uppsala mest envånings timmerhus med torvtak, de var omålade och grånade eller faluröda. Enstaka hus kunde vara målade i en ljus färg och i centrum låg ett och annat högre stenhus. På gatorna såg man inte bara hästar utan också rätt små, svartfläckiga grisar som strövade fritt omkring. Under sommartiden gick kor och kalvar på gatorna på sin väg till eller från beteshagarna utanför stadsgränsen. Varje borgare och akademiker med normal ekonomi drev jordbruk och boskapskötsel vid sidan om sitt yrke.

Uppsala var inte stort vid denna tid. Den bebyggda ytan innanför stadsgränsen var bara 800 × 1200 m, och staden hyste 4000 innevånare. Man till-

Utsan för Svartbäck²stullen.

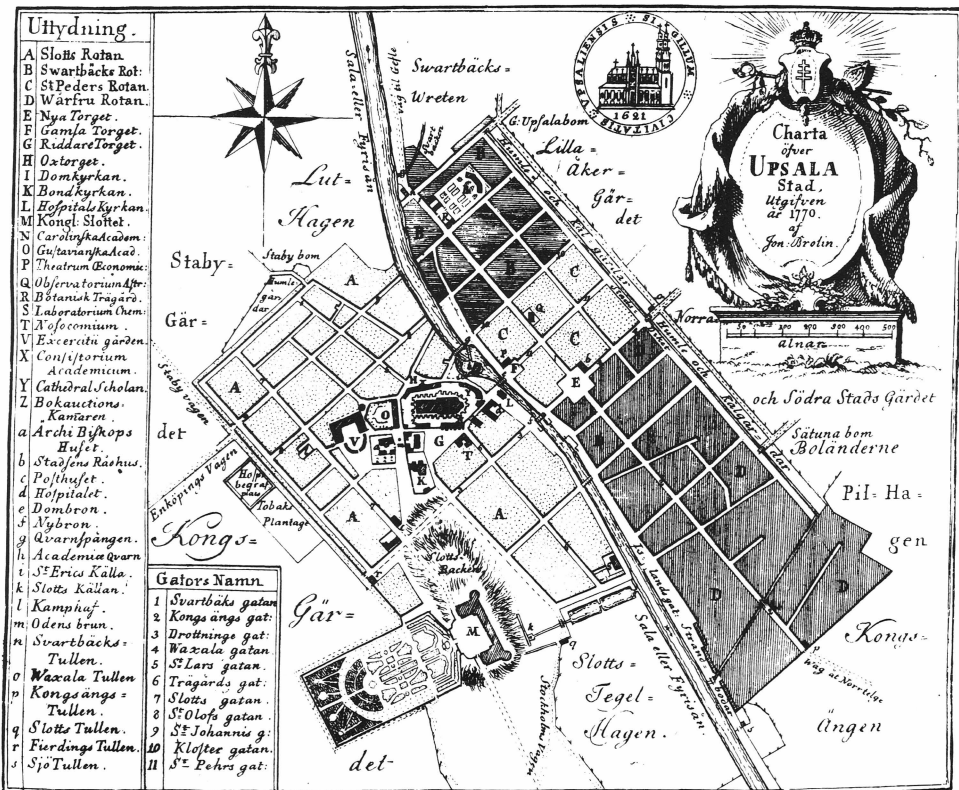
Utanför Svartbäckstullen i korsningen Svartbäcksgatan-Skolgatan. Till höger om porten tullstugan. Detalj ur lavering av B.J.G. Sparre 1787. Uppsala universitetsbibliotek.

hörde någon av de fyra grupperna borgerskapet, akademien, småfolket eller de fattiga. Med småfolket avses drängar, pigor, hantverksanställda, soldater, arbetaränkor etc. Gruppen fattiga utgjorde hela tio procent av befolkningen.

Eric bildar familj

År 1775, när Eric var 27 år gammal, gifte han sig med Anna Maria Borgman. De bodde i kvarteret Rådhuset vid Stora torget, men inte i egen gård. I juni månad 1777 föddes sonen Johan Petter och en tid senare, den 2 juli, dog hans mamma "utav frässa och barnsbörd". Hon var då 31 år gammal. Efter ganska kort tid hittade Eric Ernander en ny hustru och en styvmor åt Johan Petter. Den 7 april 1778 gifte han sig med Margareta Gode. Margareta, som kom ifrån Tierp, var 12 år äldre än Eric.

Vid de regelbundet återkommande husförhören i stadens olika gårdar antecknades det vilka som bodde i respektive gård. Vid husförhöret i maj 1778 återfinns Eric Ernander och hans familj i kvarteret Leoparden nr 4. Där hyr

Jonas Brolins karta över Uppsala som publicerades i J.B. Bussers Utkast till beskrifning om Uppsala, del II, tryckt 1769.

de först bostad men efter en tid köper Eric gården och bor sedan kvar här till sin död. Gatan hette då Stora Kungsgatan. Idag heter den Swarbäcksgatan och numret är 16.

Guldsmedsverkstaden

Vid guldsmedsämbe-
 tetets sammanträde den 21 december 1775 antogs Eric Ernander som guldsmedsmästare. Hans mästerstycke var en kaffekanna av silver som vägde 800 gram. Åldermannen och de andra mästarna i guldsmedsämbe-
 tetet var inte helt nöjda med kaffekannen, eftersom den alltför mycket skilde sig från den ritning som Ernander presenterat. Trots det godkändes mästerstycket ”i anseende till Ernanders fattigdom”, står det i protokollet. För att kunna godkännas som mästare måste Eric Ernander också betala vissa

P. O. På Mäster Eric Ernanders anmälan,
 inskrift Gossen Michael Sedelin 17 år
 gammal, född i Sundsvall, hwarest
 fadren är klensmed, at på Guldsmeds-
 Handtwärcket lära uti fyra och
 etjerdedels år ifrån dato, i anseende
 thertill, at han förut warit i lära;
 Arläggandes therfore i Lådan 9.—
 Notarien 1 16
 Och the Fattige 1 16
 S:D:

Utdrag ur det protokoll som skrevs vid guldsmedsämbetets sammanträde den 1 maj 1776:
 S:D (= Samma Dag) På Mäster Eric Ernanders anmälan, inskrefs Gossen Michael Sedelin 17 år
 gammal, född i Sundsvall, hwarest fadren är klensmed, at på Guldsmeds-Handtwärcket lära uti

fyra och etjerdedels år ifrån dato, i anseende thertill, at han förut warit i lära;
 Arläggandes therfore i Lådan 9.—
 Notarien 1 16
 Och the Fattige 1 16
 S:D:

avgifter. 69 daler kopparmynt lades i "lådan", d.v.s. guldsmedernas skräkista, notarien fick 1,16 daler och de fattiga samma summa.

Vid denna tidpunkt fanns det sju aktiva guldsmeder i Uppsala. Under Ernanders tid som mästare, 1775—1809, fanns det mellan fem och nio verkstäder samtidigt. Guldsmederna hade ofta bra inkomster, hade gott anseende och brukade utses till rådmän eller andra förtroendeposter.

Guldsmederna arbetade trots beteckningen mest i silver. Arbetsböckerna, som fördes under denna tid över de svenska guldsmedernas produktion, visar att t.ex. under året 1790 tillverkades det 761 artiklar av silver i Ernanders verkstad. Samma år var det 53 stycken guldringar som utgick från den ernanderska verkstaden.

Under årens lopp hade Eric Ernander många lärgossar och gesäller anställda. Pojkarna var mellan tretton och sjutton år gamla, när de började. Den förste lärgossen var 17-åriga Mikael Sedelin från Sundsvall. Han kom 1776

och under två år var han Ernanders ende medhjälpare i verkstaden. År 1778 fick han en arbetskamrat, då Abraham Östling anställdes. Han var 16 år gammal, när han kom. Sitt föräldrahem hade han i Ekeby socken strax öster om Alunda. År 1780 blev Mikael Sedelin gesäll, så nu fanns det en lärgosse och en gesäll i verkstaden, ett system som var vanligt och som antagligen gällde i fortsättningen hos Ernander. Fram till 1793 finns guldsmedsämhetets protokoll bevarade, och fram till det året har nio lärgossar arbetat i verkstaden. De flesta var upplänningar. Fyra av dem blev gesäller efter ett antal år. Hur länge de stannade var och en vet vi emellertid inte.

Arbetet i verkstaden började tidigt på morgonen och slutade sent på kvällen. Ju ljusare årstiden var desto längre varade arbetsdagen, det gällde ju att tillvarata dagsljuset. Arbetet lades upp så att det var mästare själv som svarade för utformningen av produkterna, som var beställningar från kunderna. Gesällen fick göra grovjobbet och lärgossen fick putsa silvret, vilket skulle göras i flera olika omgångar. Lärgossen skulle också putsa och hålla de många olika hammarna högblanka, städa, springa ärenden m.m.

Produkter från Eric Ernanders verkstad

Artiklar, tillverkade i verkstaden år 1790:

246 tumlare	24 glas
90 par knäbensspännen	8 sockerskålar
72 par skospännen	5 sockersilar
124 teskedar	4 sockertänger
51 matskedar	8 bågare
4 kaffekannor	1 par saltkar
4 ljusstakar	1 terrinskål
6 snusdosor	1 drickskana
1 fat	1 kalk
2 karotter	1 oblatask
4 gräddskålar	2 urkedjor
1 punschslev	59 ringar

De vanligaste produkterna var mindre föremål, t.ex. tumlare som är små, tunna koppar att dricka brännvin ur och knäbensspännen som användes för att dra åt herrarnas byxor under knäet. Beteckningen glas avser ett bränn-

vinsglas på hög fot som brukade kallas supkalk. Tyngre och dyrare föremål var kaffekannor, karotter som kunde väga 600 gram och ett pampigt silverfat på 1120 grams vikt.

Upplandsmuseet äger nio stycken föremål som tillverkats av Eric Ernander, hans gesäller och lärgossar. De är nästan alla typiska exempel på gustavianskt silver, (1775—1810).

Två bägare, en supkalk och två matskedar har tillverkats på beställning av bönder. Rika bönder, och i Uppland fanns det många sådana, hade för vana att placera pengar i silver. Silverbägare hade länge varit en vanlig produkt i guldsmedernas verkstäder. Under 1700-talets slut blev de emellertid typiska bondeföremål, och det var bara i landsortsstäderna som de nu producerades. Det tycks dock vara så att guldsmederna inte lade ner samma estetiska ambitioner som tidigare på dessa bägare. Foten blev litet klumpig och den graverade dekoren hade inte längre samma spänst. Eftersom bägarna nu i första hand betraktades som investeringsobjekt, hade kanske inte utseendet så stor betydelse. Den stora bägaren från 1796 är en typisk gustaviansk bondbägare. Initialerna E.O.S. och M.L.D (= t.ex. Erik Olsson och Maria Larsdotter) visar också tydligt att det är en bonde och hans hustru som ägt den från början. Osäkert är om locket ursprungligen hört ihop med bägaren.

Den lilla bägaren från år 1800 är också en typisk bondbägare. En sådan, liten bägare bevarar ofta sin räfflade fot från 1700-talets början, den har rokokomässig gravering, men alls ingen modern gustaviansk dekor.

Dryckeskärl av silver blev under gustaviansk tid en specialitet för allmogen. Traditionen att dricka ur silverkärl blir så stark att man t.o.m. gör ”glas” av silver. Det som kallas glas i t.ex. bouppteckningarna är gjort av silver. Man har helt enkelt överfört borgarens eller adelsmannens vin- och brännvinsglas på fot till ett dryckeskärl, en s.k. supkalk, av silver. Museets supkalk är gjord år 1796 och har initialerna A.J.S. och C.A.D.

De två skedarna, tillverkade 1797 och 1802, har varit bondskedar från början. Det är emellertid bara initialerna E.E.S. resp. O.O.S. och A.P.D. som tyder på det. Modellen med fiolformat skaft och sköldliknande förstärkning på skedbladet förekom överallt, där det åts med silversked.

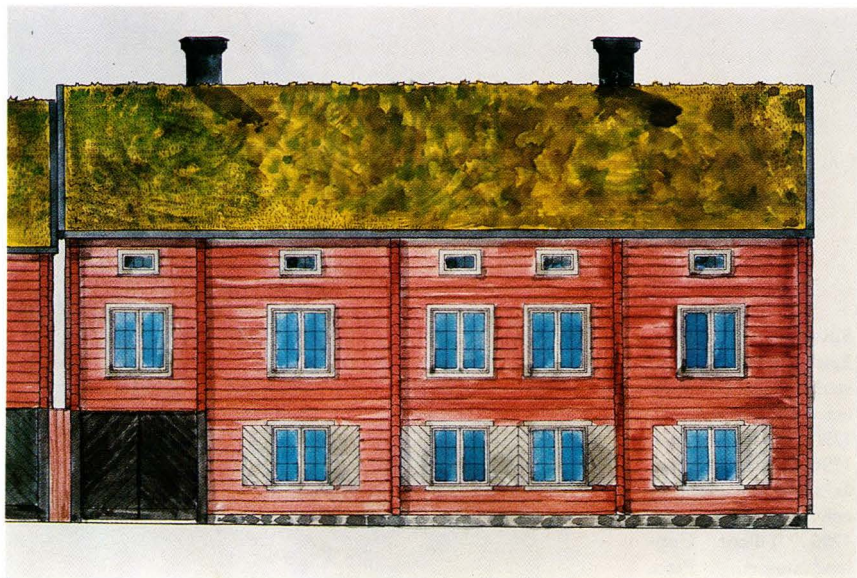
Kaffekannan och mjölkkannan samt sockertången och saltkaret är renodlat gustavianska. Den cylindriska kannan med profilerat lock, pärlstavar, bladformade fötter, lockknopp i form av blomma och ett svart trähandtag som går rakt ut från sidan är en mycket vanlig typ av gustaviansk kaffekanna. Den är

Silverprodukter från Eric Ernanders verkstad. Skedar från 1797 och 1802, saltkar från 1790, stor bägare från 1796, liten bägare från år 1800 samt supkalk och sockertång från 1796. Tillhör Upplandsmuseet. Foto: Bengt Backlund

Mjölkkanna och kaffekanna av silver, utförda i Eric Ernanders verkstad år 1785. Tillhör Upplandsmuseet. Foto: Bengt Backlund

Bostadshuset i Eric Ernanders gård i kv. Leoparden nr 4 och 5, Svartbäcksgatan 16. I rummet närmast portlidret låg guldsmedsverkstaden. Akvarellerad rekonstruktion av Ola Ehn.

gjord år 1785 och samma år gjordes också mjölkkanan. Man drack gärna kaffe med varm mjölk under 1700-talet. Kannorna har precis samma formspråk och är säkert avsedda att användas tillsammans. Initialerna L.P.H. som graverats under dem båda två tyder också på det.

Saltkaret är tillverkat år 1790 och det är av en ny typ som kommer under Ernanders tid. Den består av en blå glasskål placerad i en ställning. Glasskålen är ett praktiskt arrangemang eftersom salt gör att silver missfärgas.

Gården och bostadshuset

Ernanders gård på Svartbäcksgatan 16 gick rakt genom kvarteret och det rödfärgade bostadshuset låg vid Svartbäcksgatan. Längs med tomtgränserna på den oregelbundet formade fastigheten låg sedan bryggghus, bodar och olika fähus. Ett litet hus kallas kammare och det var nog bostad åt några av de anställda. Men det var antagligen bara under sommarhalvåret, eftersom någon eldstad inte brukade finnas i sådana hus.

Bostadshuset i Ernanders gård var i två våningar och hade sex rum i bottenvåningen. Ett av dem var verkstaden och den hade sin entré från husets portlider.

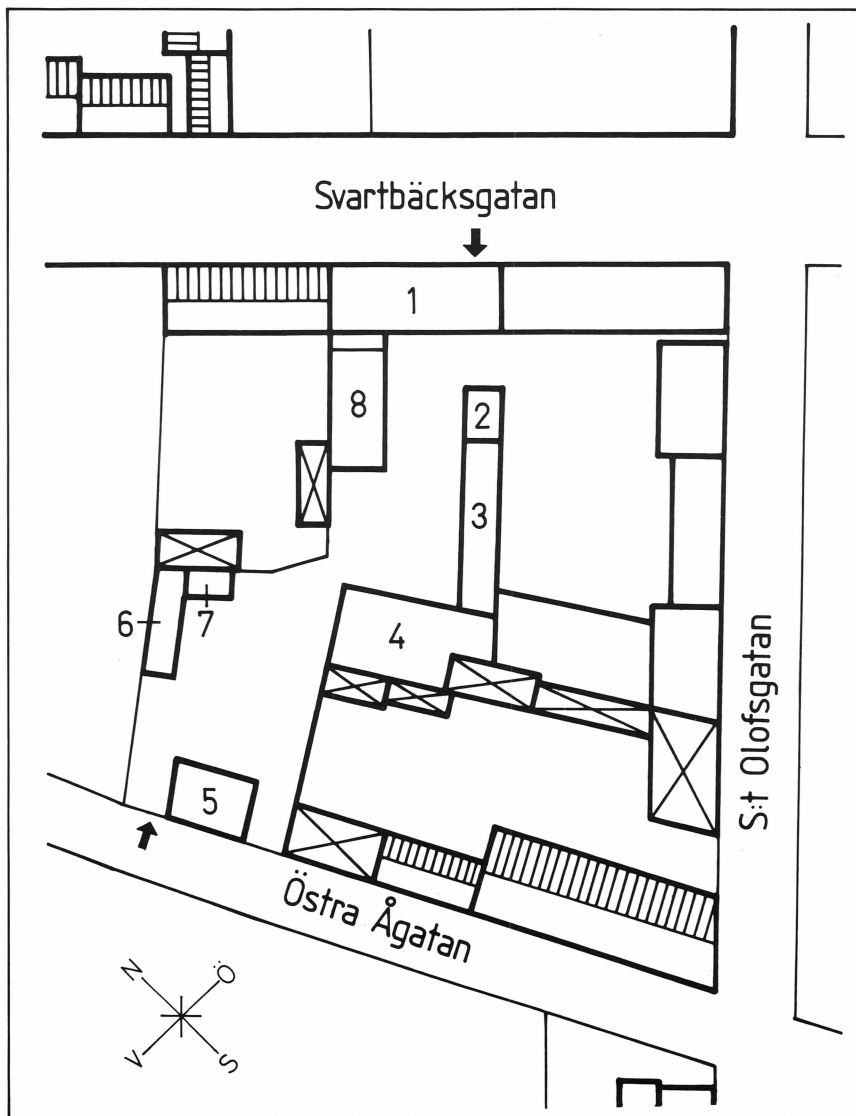

Fragment av målad 1700-talstapet i Ernanders hus på Svartbäcksgatan 16. Rekonstruktion av Stig Sundberg.

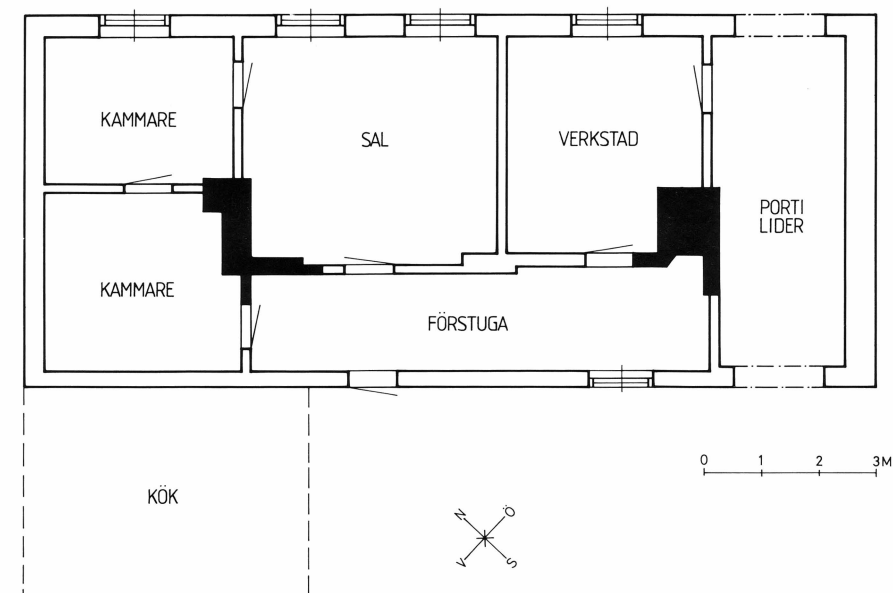
Ernanders bostadshus på Svartbäcksgatan 16. Bilden visar husets gårdssida. Timret var under Ernanders tid rödfärgat. Taktäckningen, vissa fönsters läge och storlek samt portlidrets läge har ändrats under senare tid. Huset är bevarat men sammanbyggt med huset intill samt reveterat. Foto: Tommy Arvidson 1985.

Ernanders bostadshus finns fortfarande kvar, fast mycket förändrat. En undersökning utfördes år 1985 av Upplandsmuseet i samband med en ombyggnad. Väggarna i de bägge våningsplanen undersöktes noggrant. Här ges några exempel på hur väggarna var behandlade i huset under Ernanders tid. Flera rum, t.ex. förstugan i bottenvåningen, hade målning direkt på de timrade väggarna. Färger som påträffats är rosa i flera rum, ljusgult och grågult samt rosa med bröstpanel i grått med svart bårdlinje. Några rum hade tapeter. I ett

Eric Ernanders gård på Svartbäcksgatan 16 så som den såg ut år 1800.

1. Boningshus i två våningar, 2. kammare, 3. svinhus och lider, 4. stallbyggnad och bod, 5. boningshus (obrukbart), 6. fähus, 7. avträdeshus, 8. bryggerhus och bod. Pilarna markerar infarterna till gården. I övriga gårdar är bostadshus markerade med tvärstreckning och uthus med kryss. Ritning Ola Ehn, renritning Stig Sundberg.

Eric Ernanders bostadshus i gården på Svartbäcksgatan 16. Rekonstruktion med ledning av uppmätning 1985 av Lars Gezelius, ritning Stig Sundberg.

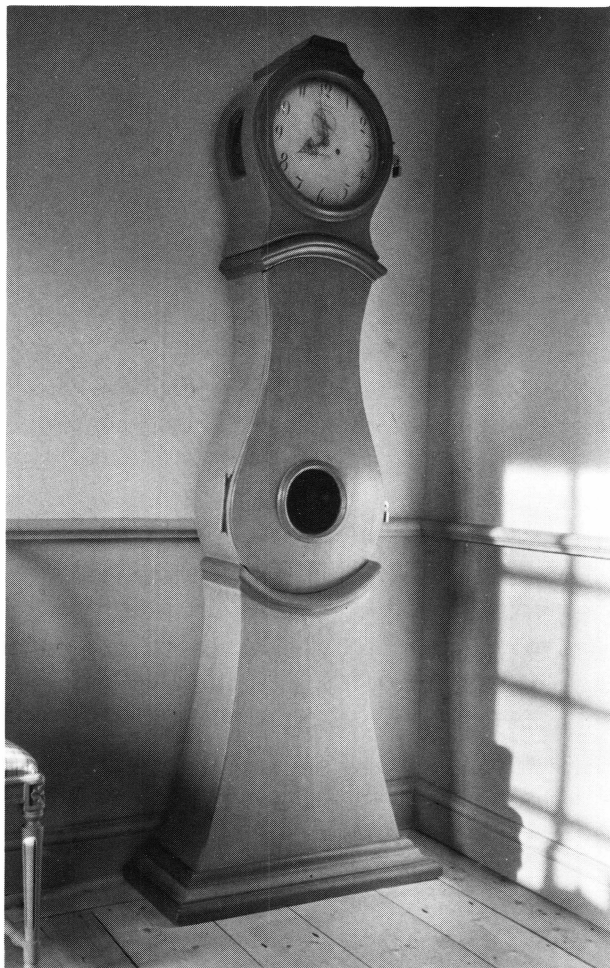
rum hittades handmålade 1700-talstapeter. Dessa tapeter hade ett stort målat mönster med blommor och blad i grönt, rött, blått, gult och svart på ljusgrå botten.

Hem och hushåll

Vad fanns det i rum, bodar och uthus i Ernanders gård? En hel del upplysningar om det får man genom att läsa den bouppteckning som upprättades efter Margareta Godes död år 1803.

I köket t.ex. hade man kastruller och kittlar av koppar och mässing och tunga grytor av järn och malm. Alla hade fötter för att kunna ställas över elden på härden. Utöver den mer nödvändiga kosten kunde det gräddas våfflor och i äggstjärnan gjorde man sötost. Man drack inte bara kaffe som varm dryck. Flera tekannor och ett antal tekoppar visar att Ernanders också drack te. Tydligt kunde man kyla maten när det behövdes, det tyder issåg och isbill i bouppteckningen på.

Golvur med urverk tillverkat av Eric Ernander år 1782. Fodralet är grönt med röda lister. Tillhör Upplandsmuseet. Foto: Bengt Backlund.

Margareta Gode hade en eller ett par pigor till sin hjälp. Då liksom nu skulle man laga mat, städa och tvätta, men naturligtvis på ett helt annat sätt än idag. Så t.ex. var den tidens kosthåll inriktad på förrådshushållning, man åt inte så mycket färsk mat. Kött och fisk skulle saltas, rökas eller torkas och mjölken förvandlas till ost och smör. Hårt bröd, vardagsbrödet, skulle bakas i enorma kvantiteter två gånger om året. Det gällde helt enkelt att konservera eller tillreda råvarorna så att de kunde förvaras under längre tid.

Bouppteckningen med sina många föremål berättar också om en hel del andra kvinnoarbeten. Man får t.ex. veta att både ull och bomull kardades och

spanns hemma, liksom också lin. Sedan skulle det vävas olika sorters tyger. En täckbåge fanns också för att man skulle kunna göra stickade täcken. Sådana täcken bestod av två lager tyg med vadd eller något annat värmande emellan. En annan uppgift var att stöpa ljus i ljuskärnan.

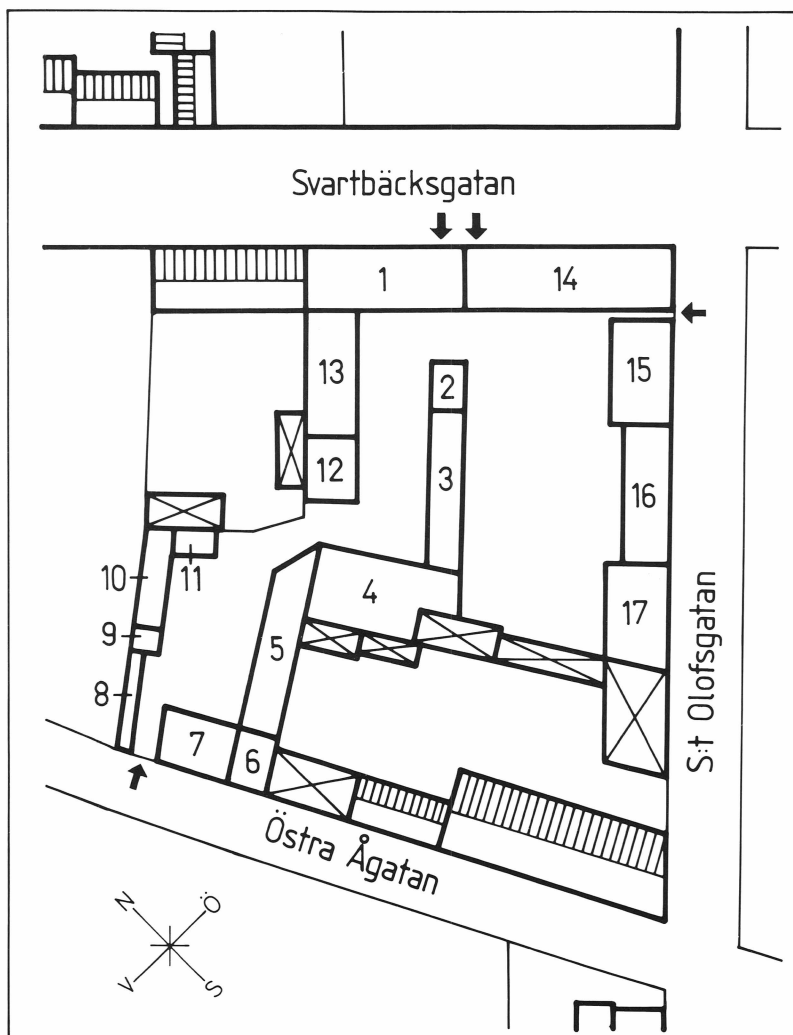
När man åt var det nog mest på tenntallrikar och med gafflar och knivar av järn, det tyder det stora antalet av dessa saker på. Men det finns också servisgods av porslin. Vid en finare måltid kan Margareta ha dukat med drällduk och servietter, ”äckta tallrikar” och knivar och gafflar med pläterskaft. Med äckta tallrikar menade man ben- eller fältspatsporslin, som under denna tid importerades till Sverige.

Bouppteckningen tar upp allt som fanns inte bara i hemmet utan också på de krogar som familjen drev. Därför kan man inte veta precis vilka möbler som stod på Svartbäcksgatan 16. Vissa inventarier kan man emellertid vara ganska säker på att de fanns där. I någon kammare, kanske sängkammaren, stod en blåmålade soffa med lösa dynor klädda med kattun, ett ganska tunt bomullstyg med tryckt mönster. Tittade man in i salen så fick man nog se de två dyraste möblerna i bouppteckningen: ett ekskåp med lådor av al nedtill samt en stor spegel med förgylld ram. Runt väggarna stod antagligen de åtta blåmålade stolar med blårutig klädsel som finns upptagna i bouppteckningen. I Upplandsmuseets samlingar finns sedan några år ett golvvur med en rikt utsmyckad pendel. På urtavlan är den signerad Eric Ernander Upsala 1781. Urverket är alltså gjort av Eric Ernander själv och man kan väl anta att han tillverkat det med de urmakarverktyg som nämns i bouppteckningen. Kanske museets klocka en gång stod i Ernanders sal och tickade fram dagen, minut för minut.

De flesta sängarna i huset betecknas som sängställen, vilket innebar att det var sängar med en stolpställning som bar upp parlakan eller sänggardiner. Sängarna var målade i pärlgrått, grönt eller blått. Man bäddade oftast med grova blångarnslakan, men det fanns också finare lakan av lärft. Det fanns stickade täcken i grönrutigt eller blått tyg. När det var kallt, hade man en skinnfäll över sig.

Jordbruket

Vid sidan av arbetet i verkstaden drev Eric Ernander och Margareta Gode en rad verksamheter. Först skall åkerbruket och boskapsskötseln nämnas. Ernanders odlade korn, råg, blandsäd, havre, ärter och vete samt kanske potatis.

Eric Ernanders gård på Svartbäcksgatan 16 efter inköpet av hörngården där han inrättade färgeri. Planen visar de olika byggnadernas funktion år 1804.

1. Boningshus i två våningar med guldsmedsverkstad i ett stort rum på bottenvåningen, 2. verkstad över källare, 3. kolbod, ett rum över brunnen, stall för fyra hästar, två svinhus, 4. vagnshus, stall, en stor mältbod, spannmålsvind och foderskulle, 5. redskapslider med spannmålsvind över, 6. redskapsskjul, 7. boningshus i en våning, 8. öppet skjul, 9. gödstia, 10. fähus, hönshus, 11. avträdeshus, 12. bod, 13. bryggghus och visthusbod, 14. boningshus i två våningar, i bottenvåningen en sal inrättad till leveransmagasin för färgeriet, 15. envånings bostadshus, 16. envånings f.d. boningshus som nyttjas till skafferit och färgerimagasin, 17. alldeles ny stenhusbyggnad, färgeri. På den stora gårdsplanen fanns en torkkram för färgeriet. Pilarna markerar infarterna till gården. Ritning av Ola Ehn, renritning av Stig Sundberg.

Tegarna låg utspridda på den s.k. stadsjorden som i ett brett bälte omgav Uppsala. Stadsjorden omfattade 900 ha och Ernanders fick söka upp sina åkrar vid nuvarande Fyrisbadet, vid Domarringens skola, vid hamnen, vid Heidenstamsgatan och på ytterligare fyra ställen. I fyra lador, som låg ute på stadsjorden eller vid stadsgränsen, förvarade de hö och säd.

Ernander, som hade det gott ställt, hade en hel del djur. I stallet stod, åtminstone vid Margaretas död, sju hästar. Sex av dem anges i par i bouppteckningen, så man körde tydligen mest med parhästar. Man hade sex kor och dem skulle pigorna valla på betesmarkerna utanför stan. Kanske trängdes de ibland med Carl von Linnés kor, när de skulle ut genom Svartbäckstullen om morgnarna. Linné bodde ju snett emot Ernanders vid Svartbäcksgatan. I den ernanderska gården skall man alltså tänka in hästklapper och råmanden och flugornas surr över gödselstaden. På gårdsplanen vaggade gäss omkring och här och där hördes grisarnas grymtanden. Det vanliga var att grisarna ströva fritt omkring i stan, sökte sin föda på avskrädeshögarna, bökade upp gator och torg och drack vatten i ån. Fenomenet kallades ”svinplågan” och myndigheterna försökte på olika sätt att få slut på den — något som aldrig lyckades.

”En förståndig och driftig man”

Arbetet i verkstaden och med jordbruket var långt ifrån det enda som höll Eric Ernander sysselsatt. Tillsammans med Margareta Gode drev han upp den traktörsrörelse som sedan gammalt funnits i gården. Verksamheten delades upp i två krogar, en för bönder på kvarterets baksida och en för ”finare folk” vid Svartbäcksgatan. Till bägge utskänkingsställena hörde uthyrning av rum. År 1793, när 200-årsminnet av Uppsala möte skulle firas, besökte Märta Helena Reenstierna Uppsala. Hon tog då ”qvarter hos guldsmed Ernander”, skriver hon i dagboken den 7 mars.

På 1790-talet arrenderade Ernander stadens tegelbruk som låg där nu Karl Johansgårdarna ligger. Där fick han också tillstånd att inrätta en krog. Efter en tid satte han igång sågverksrörelse vid tegelbruket. På det sättet kunde han dels sysselsätta tegelarbetarna om vintern, dels erbjuda kunderna både tegel och virke till husbyggnad. År 1798 arrenderade han brännvinsbränneriet vid Ulleråker. Kraftigt höjda priser på råg och periodvisa förbud mot brännvinsbränning gjorde emellertid att verksamheten för Ernanders del avslutades redan 1801.

I början av 1800-talet förbjöd myndigheterna inköp av obearbetat silver. Ernander var då tvungen att upphöra med guld- och silversmidet. Han satte i stället igång med färgeriverksamhet, ett av de mest lönsamma hantverken. Färgeriet inrättades i granngården, som han köpte. Där byggde han en färgeri- och blåeribyggnad vid S:t Olofsgatan och i gårdens huvudbyggnad vid Svartbäcksgatan inrättade han en butik eller ett s.k. färgerimagasin. Snart blev han så skicklig att han, trots färgarämbetets protester, fick tillstånd att utbilda lärgossar.

Eric Ernander var en framgångsrik borgare i Uppsala. Han hade olika förtroendeuppdrag och var t.ex. stadens byggnadskontrollant och ordförande i de äldste. Den sistnämnda uppgiften fordrade att man var skrivkunnig. Det var inte Eric, varför han med egna medel fick betala en sekreterare. Trots att han inte kunde skriva var han, som landshövding Schröderheim uttryckte det, ”en förständig och driftig man”.

Johan Petter, pigor och drängar

Barnen brukar inte lämna mycket spår efter sig i arkiven, inte heller kvinnorna. Om Johan Petter vet vi därför inte mycket. Vi får emellertid anta att han antingen gick i den s.k. pedagogien, barnskolan eller fick privat undervisning. Det var vanligt att de förnämare borgarna anlätade någon fattig student som kunde undervisa barnen i hemmet. När så skoldagen var slut fick Johan Petter hjälpa till i verkstaden. Detta var viktigt, för det var självklart att han skulle bli guldsmed liksom fadern. En pojke var också till god hjälp i arbetet med djuren för t.ex. vallning och vid skörden fick han säkert också vara med och arbeta.

Av husförhörslängderna framgår det att det var bara ”guldsmedspersonalen” och en eller ett par pigor som bodde i gården. För både jordbruket och krogrörelserna måste det emellertid ha funnits flera pigor samt drängar. Dessa bodde på annat håll i stan.

Johan Petter tar över

Den 26 maj 1803 avled Margareta Gode. Hon var då 67 år gammal och dödsorsaken var ”hetsig feber”. Sex år senare följde Eric Ernander henne i grav. I dödboken den 30 november 1809 står det: ”Guld och Silfv: Arbeta samt Färgaren Eric Ernander. Sjukd. Lungsot. Åldren 61 år”.

Johan Petter var då 32 år gammal. Han övertog verkstaden och drev den fram till 1835. Bevarade produkter av hans tillverkning visar att Johan Petter var en väl så stilsäker och skicklig guldsmed som sin far.

Källor och litteratur

Arkiv

Riksarkivet

Arbetsböcker 1790

Upplandsmuseet

Handlingar ang. kv. Leoparden i Uppsala.

Katalog över Upplandsmuseets föremålssamling.

Uppsala landsarkiv

Gamla Uppsala församlings födelse- och dopbok.

Uppsala domkyrkoförsamlings räkenskaper för begravningar 1777—1829.

Uppsala domkyrkoförsamlings död- och begravningsbok 1790—1817.

Uppsala domkyrkoförsamlings husförhörslängder 1749—1812.

Förteckning på Upsala Stads Borgerskap år 1784.

Bouppteckning efter Margareta Gode 1803, Uppsala stadsarkiv.

Uppsala stadsarkiv

Uppsala guldsmedsämbetes protokoll 1670—1793.

Litteratur

Ehn Ola, Svartbäcksgatan i Uppsala — ett angeläget vårdobjekt.

Årsboken Uppland 1975. Uppsala 1975.

Hernmarck Carl, Andrén Erik, Bengtsson Bengt, Svenskt silversmide 1520—1850, del III, Stockholm 1945.

Holmdahl Barbro, Människovård och människosyn. Om omvårdnad i Uppsala före år 1900.

Uppsala stads historia VI:7. Uppsala 1988.

Lundh Herbert, Uppsala under de dominerande landshövdingarnas tid. Bilder från åren 1786—1862. Uppsala stads historia IV. Uppsala 1977.

Modéer Ivar, Svenska personnamn. Handbok för universitetsbruk och självstudier utgiven av Birger Sundqvist och Carl-Erik Thors med bibliografi av Roland Otterbjörk. Antroponymica Suecana 5. Lund 1964.

Petré Torsten, Uppsala under merkantilismens och statskontrollens tidsskede 1619—1789. Uppsala stads historia III. Uppsala 1958.

För mera information om Eric Ernander och Uppsala under hans tid hänvisas till basutställningen Vårt Uppsala på Upplandsmuseet. Där finns bl.a. salen i det ernanderska huset rekonstruerad i full skala.